

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Avli Gellii Noctivm|| Atticarvm Li-||bri Vndevi||ginti

Gellius, Aulus

Venetiis, 1515

Liber XVII.

[urn:nbn:de:gbv:45:1-724024](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-724024)

credidisse. Arionem, quasi falleret, custodiri iussisse. Nautas reuolutos, ablegato Arione, dissimulanter interrogasse: ecquid audissent in ijs locis, unde uenissent: super Arionem? Eos dixisse, hominem cum inde irent in terra Italia fuisse: eumq; illic bene agitare: & studijs, delectationibusq; urbium florere: atq; in gratia, pecuniaq; magna fortunatum esse. Tum inter hæc eorum uerba Arionem cum fidibus, & indumentis, cum quibus se in salum eiacularat: exitisse. Nautas stupefactos, conuictosq; ire inficias non quisse. Eam fabulã dicere Lesbios, et Corinthios, atq; esse fabulæ argumentum, quod simulachra duo abeant ad Tanarum uiserentur. Delphinus uehens, et homo insidens.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM
COMMENTARII.

LIBER XVII.

Quod Gallus Asinius, & Largus Licinius sententiam M. Ciceronis reprehenderunt ex oratione, quã dixit pro M. Cœlio: & quid aduersus homines stolidissimos pro eadẽ sententia uere, dignèq; dicta posuerunt.

Caput I.

T quidam fuerunt, monstra hominum, q de Dijs immortalibus impias, falsasq; opiniones prodiderunt: ita nonnulli tam prodigiosi, tamq; uecordes extiterunt (in quibus

sunt Gallus Asinius, & Largius Licinius, cuius li-
ber etiam fertur infando titulo Ciceromastix) ut scri-
bere ausi sunt M. Ciceronem parum integre, atq; im-
proprie, atq; inconsyderate locutum. Atq; alia quide,
quæ reprehenderunt, neq; dictu, neq; auditu digna
sunt. Sed etenim hi in hoc, quo sibimetipsis præter ce-
tera, esse uisi sunt uerborû pensitatores subtilissimi,
cedò quale id sit consyderemus. M. Cicero pro M. Coe-
lio ita scripsit. Nam quod obiectum est de pudicitia,
quodq; omnium accusatorum, non criminibus, sed uo-
cabus, maledictisq; celebratum est: id nunquam tam
acerbe feret M. Coelius, ut eum poeniteat non defor-
mem esse natum. Non existimant uerbo proprio esse
usum, quod ait poeniteat. Atq; id prope' ineptum etiã
esse dicunt. Nam poenitere inquit, tum dicere sole-
mus: cum quæ ipsi fecimus: aut quæ de nostra uolun-
tate, nostroq; consilio facta sunt: ea nobis post inapit
displicere: sententiamq; in ijs nostram demutamus.
Neminem autem recte ita loqui, poenitere sese: quod
natus sit: aut poenitere, quod mortalis sit: aut quod ex
offenso forte, uulneratoq; corpore dolorẽ sentiat. quã-
do istiusmodi rerum nec consilium sit nostrum, nec
arbitrium. Sed ea ingratis in corporibus nostris, ut
ac necessitate naturæ nobis accidant. sicut hercle in-
quunt, non uoluntarium fuit M. Coelio quali for-
ma nasceretur: Cuius eum dixit non poenitere, tan-
quam in ea causa res esset, ut rationem caperet poe-
nitendi. Est hæc quide, quã dicunt uerbi huiusce sen-
tentia. & poenitet nisi in uoluntarijs rebus non probe
dicitur. Tamen si antiquiores uerbo ipso, alio quoq; mo-

do usitati sunt. Et poenitet ab eo, quod est pene, & a
 peruria dixerunt: sed id aliorum pertinet: atque alio
 in loco dicitur. Nunc autem sub hac eadem signifi-
 catione, quae uulgo nota est: non modo ineptum hoc
 non est, quod M. Cic. dixit: sed festiuissimum adeo, et
 facetissimum est. Nam cum aduersarij, & obrectato-
 res, M. Caelij, quoniam erat pulchro corpore, formam
 eius, & faciem in suspensiones impudicitiae acerserent:
 illudens Cicero tam absurdam criminationem, quod
 formam, quam natura fecerat: uitio darent: eodem ipso
 errore, quem illudebat: sciens usus est: & non poeni-
 tet inquit M. Caelium non deformem esse natum. Ut
 uel hac ipsa re, quod ita dicebat: opprobraret aduer-
 sarijs: ac per facetias ostentaret facere eos deridicu-
 lum, quod perinde Caelio formam crimini darent:
 quasi arbitrium eius fuisset, quali forma nasceretur.

Verba quaedam ex Q. Claudij annalium primo,
 rarisim in legendo notata. Caput II.

Um librum ueteris scriptoris legebamus:
 conabamur postea memoriae uegeta dae gra-
 tia indispici animo, ac recensere, quae in eo
 libro scripta essent: in utrasque aestimationes laudis,
 aut culpa adnotamentis digna. Eratque hoc sane qua-
 sitile exercitium ad conaliandas nobis ubi uenisset u-
 sas, uerborum, sententiarumque elegantium recordatio-
 nes. Vt haec uerba ex Q. Claudij primo annali,
 quae meminisse potui, notauimus, quem librum legimus bi-
 duo proximo superiore. Arma inquit, plerique abij-

- 20 ciunt, atq; inernii inlatebrant sese. Ibi inlatebrant
 uerbum poeticum uisum est, sed non absurdum, neq;
 21 asperum. Ea inquit, dum fiunt latini subnixo ani-
 22 mo, quasi sublimi, et supra nixo uerbum penè signi-
 ficans, & non fortuitum, demonstratq; animi fortitu-
 dinem, fiduciamq;: quoniam qbus inuitimur: ijs qua-
 23 si erigimur, attollimurq;. Domus inquit suas queng;
 24 ire iubet, & sua omnia fruisce. Rarius quidem fuit
 in ætate M. Tullij, ac deinceps infra rarissimum. Du-
 bitatumq; est ab imperitis antiquitatis an latinum fo-
 ret. Non modo autem latinum, sed iucundius, amoni-
 usq; etiam uerbum fruisce factum est: quàm fruo,
 & ut fatisce à fateor: ita fruisce factum est à fru-
 or. Q. Metellus Numidicus, qui caste, pureq; lingua
 usus latina uidetur: in epistola, quam exul ad Domi-
 25 tios misit: ita scripsit. Illi uero omni iure, atque hone-
 26 state interdicti. Ego neque aqua, neque igni carco: &
 27 summa gloria fruisce. Næuius in atellana, quæ par-
 tus inscripta est: hoc uerbo ita utitur.
 28 Quod magno pere quæsierunt, id fruisce nō queunt.
 29 Qui non parsit, apud se fruitus est. Et Roma-
 30 ni inqt, multis armis, & magno comæatu, prædæq;
 31 ingenti copiantur. Uerbum castrense est, nec facile id
 reperias apud civilium causarum oratores, exq; ead-
 dem figura est, qua lignantur, & pabulantur, &
 aquantur, sole inquit, ocafo, sole ocafo, non insua-
 ui uenustate est: si quis aurem habeat non sordidam,
 nec proculcattam. In XII autem tabulis uerbum,
 hoc ita scriptum est. Ante meridiem causam conscito,
 32 cum perorant ambo præsentis. Post meridiem præ-

sentem addicito. si ambo praesentes, sol oca sus su-
 prema tempestas esto. Nos inquit, in medium relin-
 quemus, vulgus in medio dicit, nam vitium istuc pu-
 tant: et si dicas in medium ponere, id quoque esse so-
 non putant. Et tamen probabilius, significantiusque
 sic dicitur: si quis ea verba non incuriose intro-
 spiciat. Graece quoque θεῖναι ἐς μέσον vitium id non
 est. Postquam nuntiatum est inquit, pugnatum esset
 in gallos: id civitas graviter tulit. In gallos mundius,
 sibiliusque est, quam cum gallis, aut contra Gallos.
 Nam pinguiora haec, obseletioraque sunt. simul inquit,
 forma, factis eloquentia, dignitate, acrimonia, confi-
 dentia pariter praecellebat: ut facile intelligeretur
 magnum viaticum. Magnum viaticum pro magna
 facultate, et paratu magno nove positum est. Vide
 quoque grecos secutus, qui ἐπόδιον, sumptum viae
 ad aliarum quoque rerum apparatus traducunt.
 Ac saepe ἐπόδιον pro eo dicunt, quod est institue-
 re instrue. Nam M. inquit, Manlius, quem capitolium
 servasse a Gallis supra ostendi, cuiusque operam
 cum M. Furio DICT. apud gallos comprime fortem,
 atque exuperabilem Res p. sensit: usque genere, et
 vi, et virtute bellia nemini concedebat. Adprime cre-
 brius est, cum prime rarius, traductumque ex eo est, quod
 comprimis dicebant, pro quod est in primis. Nihil
 sibi inquit, diuitias opus esse. Nos diuitiis dicitur,
 et vitium hoc orationis nullum est. Ac ne id
 quidem est, quod figura dici solet. Recta enim istaec
 oratio est. Et veteres complusculi ita dixerunt. Nec
 ratio dici potest, cur rectius sit diuitiis opus esse,

quã diuitias: nisi qui grammaticorum noua instituta
 ut *τε μέγαν ἱερά* observant. Nam hæc inquit, ma-
 xime uersatur Deorũ iniquitas: quod deteriores sunt
 incolumiores. Neq; optimum quempiam inter nos si-
 nunt diurnare. In usitate dixit diurnare pro diu ui-
 uere. sed ex ea figura est, qua dicimus perẽnare. Cũ
 his inquit, consermonabatur, sermonari rusticus ui-
 detur, sed rectius, sermocinari crebrius est, sed corru-
 ptius. sese inquit, ne id quoq; quod tum suaderet, fi-
 cturum esse. Ne id quoq; dixit, per ne id quidem.
 Infrequens nunc in loquendo, sed in libris ueterum
 creberrimum. Tanta inquit, sanctitudo fãni est: ut nũ-
 quam quisquam uiolare sit ausus. Sanctitas quoq; et
 sanctimonia non minus latine dicũtur. sed nescio qd
 maioris dignitatis est uerbum sanctitudo. Sicuti M. Ca-
 to in L. Veturium, duritudinem, quã duriciem dice-
 re grauius putauit. Qui illius inquit, impudenti-
 norat, & duritudinem. Cum tantus inquit, arrabo
 penes Samnites Po. Ro. esset. Arrabonem dixit. DC.
 obsides, & id maluit quã pignus dicere: quoniam
 uis huius uocabuli in ea sententia grauior, acriorq;
 est. sed nunc arrabo in sordidis uerbis haberi coe-
 ptus. Ac multo rectius uidetur arra. Quãquam ar-
 ram quoq; ueteres sæpe dixerint. Et compluribus igt,
 in laboribus miserrimas uitas exegerunt. Et hic mo-
 tus in otijs inquit, consumptus. Elegancia utrobq; ex
 multitudine numeri quaesita est. Cominius inquit, qua
 ascenderat, descendit, atq; uerba Gallis dedit. Ver-
 ba Cominium dedisse Gallis dicit: qui nihil quicquã
 cuiquam dixerat. Neq; enim eũ Galli, qui capitulũ

videbant: ascendentem, aut descendentem uiderant. sed uerba dedit, haud secus posuit, quã si tu dicas la-
 uis, atq; obrepfit. Comualles inquit, & arboreta ma-
 gna erant. Arboreta ignobilius uerbum est, arbu-
 ta celebratius. Putabant inquit, eos, qui foris, atq; qui
 in arte erant, inter se commutationes, & consilia fa-
 cere. Commutationes, idest collationes, communicatio
 uelq; inusitate dixit. Sed non hercle inscite, nec iele-
 genter. Hæc ego pauca interim super eo libro, quorũ
 memoria post lectionem suppetierat: mihi notauit in
 sermonibus forte, quos de temporibus rerum ad usus
 hominum repertarum agitabamus.

Verba M. Varronis ex libro quinto, & XXV hu-
 manarum, quibus contra opinionem uulgariam in-
 terpretatus est Homeri uersum. Cap. III.

Dolefcens quispiã non idoctus sparti quoq;
 usum in terra græcia diu incognitum fuisse
 dixit: multisq; post Ilium captum tempesta-
 tibus ex terra Hispania aduectum. riserunt hoc ad-
 illudẽ, ex ijs, qui ibi aderant, unus, atq; alter ma-
 gni homines literati, quod genus græci ἀρορπίους
 appellant. Atq; eum, qui id dixerat librũ legisse Ho-
 meri aiebant, cui uersus hic forte deesset.

καὶ δὴ δούρα σέσηπε νεῶν, καὶ πᾶρτα λέλυνται
 Tum ille prorsum irritatus non inquit, in eo lib. uer-
 sus, sed uobis planẽ magister defuit. si creditis in eo
 uersu sparta id significare, quod nos spartũ dicimus.
 Maiorem enim uero illi risum subijciunt: neq; id defuit

terunt, nisi liber ab eo prolatus esset. M. Varronis.
 XXV. humanarū, in quo de isto Homeri uersu a Var-
 rone ita scriptum est. Ego sparta apud Homerum nō
 plus spartum significare puto, quā σπάρτος, qui
 dicuntur in agro thebano nati. In Graecia sparti co-
 pia modo coepit eē ex Hispania. Neq; ea ipsa facultate
 usi Liburni: sed hi plerasq; naues loris suebāt. Graeci
 magis cannabo, & stuppa, ceterisq; satius rebus,
 a quibus σπάρτος appellabant. Quod cum ita Var-
 ro dicat, dubito hercle an posterior syllaba in eo uer-
 bo, quod apud Homerum est, ac uenda sit, nisi quia
 uoces huiusmodi, cum ex communi significatione in
 rei certe proprietatem concedunt: diuersitate accentus
 seperantur.

Quid Mænaner poeta Philemoni poeta dixerit:
 a quo saepe indigne in certaminibus comœdiarū su-
 peratus est: & quod saepissime Euripides in trage-
 dia ab ignobilibus poetis uictus est. Cap. IIII.

Mænaner a Philemone nequaquam pari scri-
 ptore in certaminibus comœdiarum ambi-
 tu, gratiaq; et factionibus saepenumero uin-
 cebatur. eum cum forte habuisset obuiam: quæso in-
 quit Philemon, bona uenia dic mihi, cum me uincas,
 non erubescas? Euripidem quoq; M. Varro ait, cum
 quinque et septuaginta tragoedias scripserit, in quinque
 solis uicasse. Cum eum uincerent aliquot poetae igna-
 uissimi. Mænanerum autem alij centū et octo partim
 centū et nouem comœdias reliquisse ferūt. sed A. pol.

Lodori scriptoris celebratissimi hos de Mænandro uer-
sus legimus in libro, qui chronica inscriptus est.

καφισιάς ὧν, ἐκ διοπέθου πατρὸς
πρὸς τοῖς ἑκατὸν πέντε γράφας δράματ' ἕξ.
ἔστιν πενήκοντα καὶ δύο ἔτων.

Ex istis tamen centum & quinque omnibus solis eum
uicisse, idem Apollodorus eodem in lib. inscri-
psit.

Nequaquam esse uerum quod minutis quibusdā
rhetoricæ artificibus uideatur M. Cic. in libro, quem
de amicitia scripsit, uitioso argumento usum ἀμφι-
εσπούμενον, Totumq; id consyderatius tractatum,
exploratumq;.

Caput

V.

I cero in dialogo, cui titulus est Lælius, uel
de amicitia, docere uolēs amicitiam nō spe,
expectationēq; utilitatis, neq; pretij mer-
cedisq; causa colendam: sed quo ipsa per sese plena
uirtutis, honestatisq; sit: expectendam, diligendamq;
esse: etiam si nihil opis, nihilq; emolumentum ex ea
percipi queat: hac sententia, atq; his uerbis usus
est: eaq; dicere facit C. Lælium sapientem uirum,
qui P. Africani fuerat amicissimus. Quid n. A-
fricanus indigens mei? Ne ego quidem illius. Sed e-
go admiratione quadam uirtutis eius, ille uicissim o-
pinione fortasse nonnulla, quam de meis moribus ha-
bebat: me dilexit. auxit beneuolentiam consuetudo.
sed quanquam utilitates multæ, & magnæ conse-
cutæ sunt: non sunt tamen ab earum spe causæ di-
ligendi profectæ. Vt enim beneficij, liberalesq; su-

mus, non ut exigamus gratiam, (neq; enim beneficium foeneramur, sed natura propensi ad liberalitatem sumus) sic amicitiam non spe mercedis adducti, sed qđ omnis eius fructus in ipso amore uest: ex petenda putamus. Hoc cum legeretur in coetu forte hominum doctorum, Rethoricus quidā sophista utriusq; linguae callens haud sane ignobilis, ex istis argutulis, & minutis doctoribus, qui τεχνικοί appellantur, atq; in differendo tamen non impiger, usum existimabat argumento M. Tullium non probo, neq; ἀποδεικτικῶ, sed eiusdem quaestionis, cuius esset ea ipsa res, de qua quaereretur. Verbisq; id vitium graecis appellabat, quod accepisset, ἀμφοιβιτού μενοειπὶ ὁμολογοῦ μένου. Nam beneficos inquit, & liberales sumpsit ad confirmandum id, quod de amicitia dicebat: cum ipsum illud & soleat quaeri, et debeat quisquis liberaliter, & benigne facit, qua mente, quoque consilio benignus, liberalisq; sit. Vtrum quia mutua gratiam speret: & eum, in quem benignus sit, ad parem curam sui prouocet: quod facere plerique omnes uidentur. An quia natura sit beneuolus: benignitasq; eum per sese ipsa, & liberalitas delectet, sine ulla recipiendae gratiae procuratione, quod est omnium ferme rarissimum. Argumenta autem censebat, aut probabilia esse debere, aut perspicua, & minime controuersa. Idq; ἀπόδειξις uocari dicebat, cū ea, quae dubia, aut obscura sunt, per ea, quae ambigua non sunt: illustratur. Atq; ut ostenderet beneficos, liberalesq; ad id, quod de amicitia quaereretur: quasi argumentum, exemplum ue summi non oportere: Eodem inquit,

quit, simulachro, & eadem rationis imagine, amicitia inuicem pro argumento sumi potest. si quis ad firmos homines beneficos, liberalesq; esse debere, non spe aliqua compendij, sed amore, & studio honestatis. Poterit enim consimuliter ita dicere. Nãq; ut amicitiam non spe utilitatis amplectimur: sic beneficia, liberalesq; non gratiæ recipiendæ studio esse debemus. Poterit sane inquit, ita dicere. Sed neq; amicitia liberalitati, neq; liberalitas amicitia præbere argumentum potest: cum de utroq; pariter quærat. hæc ille rhetoricus artifex dicere quibusdã uidebatur perite, & scienter. sed uidelicet eum uocabula rerum uerã ignorauisse. Nam beneficium, & liberalem Cicero appellat, ita ut philosophi appellandum esse censent: non eũ, qui, ut ipse ait, beneficia foeneratur: sed qui benigne facit nulla tacita ratione ad utilitates suas redundante. Non ergo obscuro, neq; ambiguo argumento usus est: sed certo, atq; perspicuo. Siquidem qui uerè beneficus, liberalisq; est: qua mente bene, aut liberaliter faciat: non quæritur. Alijs enim longe nominibus appellandus est, si cum et talia facit: sui potius quã alterius inuãdi causa facit. Processisset autem argutori isti fortasse reprehensio: si Cicero ita dixisset. Ut enim benefice, liberaliterq; facimus, non ut exigamus gratiam: uideretur enim benefice facere, etiam in non beneficum cadere posse: si id per aliquã circumstantiam fieret: non per ipsam perpetuã benignitatis constantiã. sed cum beneficos, liberalesq; dixerit: neq; aliusmodi isti sunt: quã cuius esse eos supra diximus: illotis, (quod aiunt,) pedibus, & uer

bis reprehendit doctissimi hominis orationem.

Falsum esse quod Verrius Flaccus in librorum secundo, quos de obscuris M. Catonis composuit, de seruo receptitio scriptum reliquit. Cap. VI.

Ar. Cato uoconiam legem suadens uerbis
 » m hisce usus est. Principio nobis mulier ma-
 » gnam dotem adtulit. Tum magnam pecu-
 » niam recipit: quam in uiri potestate non committit. eā
 » pecuniam uiro dat mutuā. Postea ubi irata facta est:
 » seruum receptitium sectari, atq; flagitare uirum iu-
 » bet. Quærebatur seruus receptitius quid esset. Libri
 statim quæsi, allatiq; sunt Verrii Flacci de obscuris
 Catonis. In libro secundo scriptum inuentum est, re-
 ceptitium seruum dici nequam, & nulli pretij, qui
 cum uenum esset datus: redhibitus ob aliquod uitium,
 receptusq; sit. Propterea inquit, seruus eiusmodi se-
 ctari maritum, & flagitare pecuniam iubebatur: ut
 eoipso dolor maior, & contumelia grauior uiro fe-
 ret: quod eum seruus nihili petendæ pecuniæ causa
 compellaret. Cum pace autem, cumq; uenia istorum,
 siqui sunt, qui Verrii Flacci auctoritate capiuntur:
 dictum hoc sit. Receptitius enim seruus in ea re, quæ
 dicit Cato, aliud omnino est, quàm Verrius scripsit.
 Atq; id cuius facile intellectu est. Res enim procul
 dubio sic est. Quando mulier dotem marito dabat:
 tum quæ ex suis bonis retinebat: neq; ad uirum tra-
 mittebat, ea recipere dicebatur. Sicuti nunc quoq; in
 uenditionibus, quæ excipiuntur, neq; ueneunt.

Quo uerbo Plautus, quoq; in trinumo usus est in hoc uersu.

Posticulum hoc recipit, cum ædēs uendidit.

Particulam quandā, quæ post eas ædēs erat: non uēdidit, sed retinuit. Ipse etiam Cato mulierem demonstrare locupletem uolens. Mulier inquit, & magnā dotem dat, & magnam pecuniam recipit. Hoc est et magnam dotem dat, & magnam pecuniam retinet. Ex ea igitur re familiari, quā sibi dote data retinuit: pecuniam uiro mutuam dat. Eam pecuniam cum uiro forte irata repetere instituit: apponit flagitatorem seruum receptitium, hoc est proprium seruum suū, quem cum pecunia reliqua receperat: neq; dederat dote, sed retinuerat. Non enim seruo mariti imperare hoc mulierem fas erat, sed proprio suo. Plura dicere, quibus hoc nostrum tuear: supersedeo. Ipsa enim sunt per sese euidētia, & quod à Verrio dicitur, & quod à nobis. Vtrum ergo uidebitur cuiq; uerius: enuntietur.

Verba hæc ex Atinia lege, quod subreptum erit, eius rei æterna authoritas esto, P. Nigidio, & Q. Scæuola uisa esse non minus de præterito facto, quā de futuro cauisse.

Caput

VII.

Egū ueteris Atiniæ uerba sunt. Quod subreptum erit, eius rei æterna authoritas esto.

Quis aliud putet in hisce uerbis, quā de tēpore tantum futuro legem loqui? sed Q. Scæuola patrem suum, & Brutum, & Manilium uiros adprimè doctos quæsisse ait, dubitasseq; utrum ne in post

H 2

facta modo furta lex ualeret, an etiam in ante facta, quoniam quod subreptum erit, utrunq; tempus uide retur ostendere, tam præteritum quã futurum. Itaq; P. Nigidius ciuitatis Romanæ doctissimus super dubitatione hac eorum scripsit in XXIIII commentariorum grãmaticorum. Atq; ipse quoq; idem putat in certam esse temporis demonstrationem. Sed anguste perquam, & obscure disserit: ut signa rerum ponere uideas ad subsidium magis memoriæ suæ: quã ad legentiu disciplinam. Videbatur tamen hoc dicere, uerbum esse, & erit, quando per sese ponuntur: habent, atq; retinent tempus suum. Cum uero præterito iunguntur, uim temporis sui amittunt, et in præteritum contendunt. Cum enim dico, in campo est, in comitio est, tempus instans significo. Item cum dico, in campo erit, tempus futurum demonstro. At cum dico, factu est, scriptum est, subreptum est, quãquam est uerbum temporis sit præsentis: confunditur tamen cum præterito, & præsens esse desinit. sic igitur inquit, etiam istud, quod in lege est, si diuidas, se paresq; duo uerba hæc, subreptum, & erit, ut sic audias subreptum, tanquã certamen erit, aut sacrificium erit. Tum uidebitur lex in post futurum loqui. si uero copulate, permisteq; dictum intelligas: ut subreptum erit nõ duo, sed unum uerbum sit. Idq; unica patiendi declinatione fit: tum hoc uerbo non minus præteritum tempus ostenditur, quã futurum.

In sermonibus apud mēsam Tauri philosophi, quæri, agitariq; eiusmodi solita. Cur oleum sæpe, & fa-

ole, uina rarius congelascant, acetum haud fere unquam, & cur aquae fluviorum, fontiumq; duratur, mare gelu non duretur. Cap. VIII.

Philosophus Taurus accipiebat nos Athenis coena plerumq; ad id diei ubi iam uespera uerat. id enim est tempus istic coenandi frequentius. Eius coenae fundus, et fundamentum omne erat in olla una lentis aegyptiae, & cucurbitae inibi minimum caesa. ea quodam die ubi paratis, & expectantibus nobis adlata, atq; imposita mensae est: puerum iubet Taurus oleum in ollam indere. erat is puer genere atticus ad annos maxime natus. VIII. festiuissimus, aetatis, & gentis argutis scattens. Guttum salinum ore tenuis imprudens inanem, tanquam si inesset oleum: adfert, conuertitq; eum: & ut solitum est: ardegit per omnem partem ollae manum. nullum inleibat oleum. Aspiciat puer guttum atrocibus oculis somnolentus, & concussus uehementius iterum in ollam uertit. Idq; cum omnes sensim, atq; summissim videremus: Tum puer graece, & id quidem per eandem attice. μη γλᾶτε inquit, ἐνι τ' οὐλαίον, ἀλλ' ἴτε οἶκ' ὀρίκη περὶ τὸν ὄρθρον γένονε τί μερον κεν ἀλλωται. Verbero inquit ridens Taurus, nonne is curriculo, atq; oleum petis? Sed cum puer fors emptum isset: nihil ipse ista mora offensior. Olla inquit, oleo indiget, & ut uideo intollerandum ferat: cohibeamus manus, atq; interea quonia puer nunc admonuit solere oleum congelascere: consideremus, cur oleum quidem saepe, & facile stet, uina rarēter

congelascant. Atq; aspicit me, & iubet, quod sentiam dicere. Tum ego respondi, coniectare me uinum idcirco minus cito coalescere: quod semina quaedam caloris in sese haberet: essetq; natura ignotius, ob eamq; rem dictum esse ab Hom. ἀβοτα ὄνον, non, ut alij putarent, propter colorē. Est quidem inquit Taurus, ut ut dicis, nam ferme conuenit, uinum, ubi potum est, calefacere corpora. sed non secus oleum quoq; caloricum est: neq; minorem uim in corporibus calefaciendis habet. Ad hoc si istæc, q̄ calidiora sunt, difficilius gelu coguntur, congruens est, ut quæ frigidiora sunt facile cogantur. A cetum aut̄ omnium maxime frigorificum est. atq; id nunquam tamen concreuit. Num igitur magis causa oleo coaguli celerioris in leuitate est: faciliora. n. ad coeundum ideo uidentur, quæ leuiora, lenioraq; sunt. Præterea id quoq; ait, quæri dignum, cur flumium, et fontium aquæ gelu durētur, mare omne incongelaibile sit? Tametsi Herodotus inquit, historiae scriptor contra omnium ferme, q̄ hæc quæsiuerūt: opinionem: scribit mare Bosphoricum, quod ameriū appellatur, earūq; partium mare omne, qd̄ scythicum dicitur: gelu stringi, et consistere. Dū hæc Taurus, interea puer uenerat, & olla deferbuerat: tempusq; esse ceperat edendi, & tacendi.

De notis literarum, quæ in C. Cæsaris epistolis reperiuntur, deq; alijs clandestinis literis ex ueteri historia petitis, et quid συντάξιν sit laconica.

Caput IX.

Libri sunt epistolarum C. Cæsaris ad C. Op-
 pium, et Balbum Cor. qui res eius absentis
 curabant. In his epistolis quibusdam in lo-
 cis inueniuntur literæ singulariæ, sine coagmentis
 Syllabarum, quas tu putes positas incondite. Nam uer-
 ba ex his literis confici nulla possunt. Erat autem con-
 uentum inter eos clandestinum, de commutando situs
 literarum, ut inscriptio quidem alia aliæ locum, et
 nomen teneret: sed in legendo locus cuiq; suus, et po-
 sitas restitueretur. Quæ nam uero litera pro qua
 subderetur, ante uis, sicut dixi, complacbat, qui hanc
 scribendi latebrâ parabant. Est autem Probi gram-
 matica commentarius satis curiose factus, de occulta
 literarum significatione epistolarum C. Cæsaris scri-
 pturum. Lacedæmonij autem ueteres cum dissimula-
 re, et occultare literas publice ad imperatores suos
 missas uolebant; ne si ab hostibus exceptæ forent: cõ-
 silia sua noscerentur: epistolas id genus factas mit-
 tebant. surculi duo erant teretes oblonguli pari cras-
 samento, eiusdemq; longitudinis derasi, atque orna-
 ti consimiliter. vnus imperatori in bellum profici-
 enti dabatur: alterum domi magistratus cum iu-
 re, atque cum signo habebant. Quando usus uene-
 rat literarum secretiorum: circum eum surculum
 uerum modicæ tenuitatis, longum autem quantum
 uis satis erat, complicabant, uolumine rotundo: et
 simplici. Ita uti oræ adiunctæ undiq; et coheren-
 tes lori, quod plicabatur coirent. Literas deinde in
 loco per transuersas iuncturarum oras, uersi-
 bus a summo ad imum proficiscentibus inscribebât.

Id lorum literis ita perscriptis reuolutum ex surculo imperatori, commenti illius conscio mittebant. Resolutio autem lori literas truncas, atq; mutilas reddebat: membrâq; earum, et apices in partes diuersissimas spargebat. Propterea si id lorum in manus hostium inciderat: nihil quicquam coniectari ex eo loro quibat. sed ubi ille, ad quem erat missum: acceperat, surculo compari, quem habebat, apto, ad finem perinde ut debere fieri sciebat: circumplicabat: atq; ita literæ per ambitum eundem surculi coalescentes, rursum coibant, integramq; & incorruptam epistolâ, & facilem legi præstabant. Hoc genus epistolæ læcedæmonij σκυτάλην appellât. Legebamus id quoq; in uetere historia rerum punicarum, uirum indidæ quempiam illustrem (sive ille Hasdrubal, sive quis alius est, non retineo) epistolam scriptam super rebus arcanis hoc modo abscondisse. Pugillaria noua, nondum etiam cera illita accepisse: literas in lignum incidisse. Postea tabulas, uti solitum est: cera colluisse. Easq; tabulas, tanquam non scriptas, cui futurum id prædixerat: misisse. Eum deinde ceram derasisse, literasq; incolumes ligno incisas legisse. Est & alia in monumentis rerum græcarum profunda quadam, & inopinabilis latebra barbarico astu excogitata. Histæus nomine fuit loco natus in terra Asia nõ ignobili. Asiam tunc tenebat imperio Rex Darius. Is Histæus, cum in Persis apud Darium esset: Aristagoræ cuiusdam res quasdam occultas nuntiare fictiuo scripto uolebat. Commiscitur opertum hoc literarum admirandū. seruo suo diu oculos ægros ha-

benti capillum ex capite omni, tanquam medēdi grā-
 tia, deradit. Caputq; eius leue in literarum formas
 compingit. His literis, quæ uoluerat, perscripsit. Ho-
 minem postea, quoad capillus adolesceret: domi conti-
 nuit. Vbi id factum est: ire ad Aristagoram iubet. Et
 cum ad eum inquit, ueneris, mandasse me dicito ut ca-
 pillum tuum (sicut nuper egomet feci) deradat. seruus,
 ut imperatum erat, ad Aristagoram uenit: manda-
 tumq; domini adfert. Atq; ille id non esse frustra ra-
 tius, quod erat mandatum fecit. Ita literæ perlatæ sunt.

Quid de uersibus Virgilij Phuaorinus existima-
 rit, quibus in describenda flagratia montis Aetnæ Pi-
 darum poetam secutus est. Collataq; ab eo super ea-
 dem re utriusq; carmina, & diiudicata.

Caput

X.

Hauorinum philosophum, cum in hospitis
 sui Antiatem uillā æstu anni concessisset:
 nosq; ad eum uidendū Roma uenissimus:
 meminisse super Pindaro poeta, & Virgilio in hunc fe-
 re modum differere. Amica inquit, familiaresq; P.
 Virgilij, in ijs, quæ de ingenio, moribusq; eius memo-
 ria tradiderunt: dicere eum solitum ferunt, parere
 se uersus more, atq; ritu ursino. Nāq; ut illa bestia foe-
 tum ederet ineffigatum, in formamq; lambendoq; id
 postea, quod ita edidisset: conformaret, & fingeret,
 proinde ingenij quoq; sui partus recentes rudi esse fa-
 ctos, & imperfecta. sed deinceps tractando, colendoq;
 reddere ijs se oris, & uultus liniamenta. Hoc uirum

iudicij subtilissimi ingenue, atq; uere dixisse, res inquit, ipsa uerum indicium facit. Nam quæ reliquit perfecta, ex polita q; quibusq; imposuit sensus, atq; delectus sui supremam manum: omni poetica uerba stas laude florent. Sed quæ procrastinata sunt ab eo, ut post recenserentur: & absolui, quoniam mors præuenterat, nequiuerunt: nequaquam poetarum elegantissimi nomine, atque iudicio digna sunt. Itaque cum morbo oppressus, aduentare mortem uideret: petiuit, orauitq; a suis amicissimis impense, ut aeneida, quam non dum satis eliminasset: abolerent. In iis autem inquit, quæ uidentur retractari, & corrigi debuisse: is maxime locus est, qui de monte Aetna factus est. Nã cum Pindari ueteris poetæ carmen, quod de natura, atq; flagrantia montis eius compositum est, æmulari uellet: eiusmodi sententias, & uerba molitus est, ut Pindaro quoq; ipso, qui nimis opima, pinguisq; esse facundia existimatus est: insolentior, hoc quidem in loco, tumidiorq; sit. Atq; uti uosmet ipsos inquit, eius, quod dico arbitros faciam: carmen Pindari, quod est super monte Aetna quantulum mihi memoria est, dicam.

ταῖς ἐράουγονται μὲν ἀπλά-
 τῃ πῦρὸς ἀγνόταται
 ἐκ μυχῶν παγαί· ποταμοὶ
 δ' ἀμέραισι μὲν προχέοντι ῥῶον καπνῶ
 αἶθρων· ἀλλ' ἐν ὄρφναισι πέτρας
 φόνιασα κυλινδομένα φλόξ ἐς βαθεῖ-
 αν φέρει πόντη πλάκα σὺν πατάγω
 κείνο δ' ἀφάσιο κρηνῆς, ἔρπετόν

ἀνοτάτῳ ἀνοπέμ-

πρὸς τὴν θάλασσαν μὲν θαυμάσιόν τι ἰδέ-

σθαι. θαῦμα δὲ καὶ παρὶόν - τῶν ἀνθρώπων.

Audite nunc inquit, Virgilij uersus, quos inchoasse
non uerius dixerim, quam fecisse.

Tortus ab accessu uentorum immotus, & ingens
ipse sed horrificis iusta tonat Aetna ruinis.

Interdumq; atram prorumpit ad aethera nubem
turbine fumantem piceo, & candente fauilla.

Atollitq; globos flammaram: & sydera lambit.

Interdum scopulos, auulsaq; uiscera montis

erigit eructans: liquefactaq; saxa sub auras

cum gemitu glomerat: fundoq; exaestu at imo.

Item principio inquit, Pindarus ueritati magis obse-

quus id dixit, quod res erat, quodq; istuc usu uenie-

bat: quodq; oculis uidebatur, interdum fumare Aet-

nam noctu flammigare. Virgilius autem, dum in stre-

pitu, sonituq; uerborum congrendo laborat: utrunq;

tempus nulla discretione facta, confudit. Atque ille

grecos quidem fontes imitatus ignis eructari, & flu-

ere omnes sumi, & flammaram fulua, & tortuosa

volamina in plagas maris ferre, quasi quosdam

igneos angues luculente dixit. At hic noster atram

nubem turbine piceo, & fauilla fumantem ῥόον καὶ

τῶν ἀνθρώπων interpretari uolens crasse, & immodi-

ce congeffit. globos quoque flammaram, quod ille

uersus dixerat, duriter, et ἀνύπωstranstulit. Item

quod ait sydera lambit. Vacat hoc etiā inquit, accumu-

lauit, et inaniter. Neq; non id quoq; inenarrabile esse

ait, et propemodū insensibile, quod nubē atrā fumare dicitur

xit turbine piceo, & fauilla candente. Non enim firmare inquit, solent, neq; atra esse, quæ sunt candentia, nisi si candenti dixit peruulgate, & improprie pro feruenti fauilla, non pro ignea, & relucenti. Nã candens scilicet est à candore dictum, non à calore. Quod saxa autem, & scopulos eructari, & erigi, eosdemq; ipsos statim lique fieri, & gemere, atq; glomerari sub auras dixit, hoc inquit, nec à Pindaro scriptum, nec unquam fando auditum, & omnium, quæ monstra dicuntur: monstruosissimum esse.

Quod Plutarchus in libris symposiacis opinionẽ Platonis, de habitu, atq; natura stomachi, fistulæq; eius, quæ τραχῆϊα dicitur, aduersum Erasistratum medicum tutatus est, auctoritate adhibita antiqui medici Hippocratis. Caput XII.

Plutarchus, & alij quidam docti uiri reprehensum esse ab Erasistrato nobili medico Platonem scripsere, quod potum dixit defluere ad pulmonem. Eoq; satis humectato, dimanare per eum, quia sit rimosior, & confluere inde in uesicam. Errorisq; istius fuisse Alcæũ duce, qui in poematis suis scriberet. τὸν τε πνῶμωνα δὲν ἢ τὸ γὰρ οὐ ποτ περὶ ἐλλεται. Ipsum autem Erasistratum dicere duas esse quasi canaliculas quasdam, uel fistulas. Easq; ab oris faucibus proficisci deorsum, per earumq; alterã deduci, delabiq; in stomachum esculenta omnia, et poculenta. Ex eoq; ferri in uentriculum, qui græce

appellatur ἢ κῶτω κοιλία. Atq; ibi subigi,
 geriq; ac deinde aridiora ex ijs recrementa in al-
 tum conuenire, quod græce κῶλον dicitur humidio
 peruehens in uesicam, per alteram autem fistulã,
 que græce nominatur τραχῆια ἀρτηρία, spiritum
 summo ore in pulmonem, atq; inde rursum in os,
 in naves commeare. Perq; eandem uia uocis quoq;
 ueri meatum. Ac ne potus, abusq; aridior, quẽ oportet
 in stomachum ire: proceret ex ore, labereturq;
 in eandem fistulam, per quam spiritus recipitur:
 uq; offensione intercluderetur animæ uia impositã
 arte quadam, & ope naturæ. Inde apud duo ista
 nomina, quæ dicitur ἐπιλωπῆς, quasi claustra
 quedam mobilia, coniuuentia uicissim, & resurgen-
 tia. Eamq; ἐπιλωπῆδα inter edendũ, bibendumq;
 uerire, atq; protegere. τὴν τραχῆαν ἀρτηρίαν.
 nequid ex esca, potu ue incidere in illud quasi æstua
 animæ iter. Ac propterea nihil humoris influere
 in pulmonem ore ipso arteriæ communito. Hæc Eras-
 tratus medicus aduersum Platonẽ. Sed Plutarchus
 in libro symposiacorum authorem Platonis sententiæ
 Hippocratem dicit fuisse. Idemq; esse opinatus, et Phi-
 lostrata Locrum, et Dioxiippum Hippocraticum ue-
 teres medicos, et nobiles. Atq; illam, de qua Erasistra-
 tus dixerit, ἐπιλωπῆδα non idcirco in eo loco con-
 statum, nequid ex potu influeret in arteriam. Nam
 pulmonem quoq; fouendo rigãdoq; necessarios humores
 uideri. Sed adpositam quasi moderatricem quandã,
 uiam prohibendi, admiscendi ue, quod ex salutis
 uis foret: uiti edulia quidem omnia defenderet ab ar-

teria, depelleretq; in stomachum. Potum autem par-
tiretur inter stomachum, & pulmonem. Et quod ex
eo admitti in pulmonem per arteriam deberet: non
rapidum id, neq; uniuersum, sed quadam quasi obi-
ce sustentatum, ac repressum, sensim, paulatimq; tras-
mitteret: atq; omnem reliquum in alteram stoma-
chi fistulam deriuaret.

De materijs infamibus, quas graeci ἀδόξους ἀπο-
pellant, a Phauorino exercendi gratia disputatis.

Caput

XII.

Infames materias, siue quis mauult dicere in-
opinabiles, quas graeci ἀδόξους καὶ ἀνό-
τους ὑποθέσεις appellant, et ueteres ador-
ti sunt, non sophistæ solum, sed philosophi quoq; et
noster Phauorinus oppido quã libes in eas materias
dicebat, uel ingenio expergificando ratus idoneas,
uel exercendis argutjs, uel edomandis usq; difficul-
tatibus, sicuti cum Thersitæ laudes quæsiuit: & cum
febrim quartis diebus recurrentem laudauit. Lepi-
da sanè multa, & non facilia inuentu in utrâq; cau-
sam dixit: eaq; scripta in libris reliquit. Sed in febris
laudibus testem etiam Platonem produxit, quæ scri-
psisse ait. Qui quartanam passus conualuerit: ni-
resq; integras recuperauerit: fidelius, constantiusq;
postea ualiturum. atq; inibi in eisdem laudibus non
hercle hac sententiola inuenuste lusit, Versus iquit,
est longo hominum æuo probatus

ἄλλοτε μητρὺν πέλει ἢ μέρι, ἄλλοτε μητὶ ρ.

eo uersu significatur, nō omni die bene esse posse, sed
 isto bene, atq; alio male. Quod cum ita sit inquit,
 ut in rebus humanis bene, aut male uice alterna sit,
 hac biduo medio interuallata febris, quanto est for-
 mator, in qua est *μία μὲν πῦρ & δύο μὲν τέρες.*

Quin particula, quot, qualesq; uarietates signifi-
 cationis habeat, & quā saepe in ueterum scriptis ob-
 scura sit.

Caput

XIII.

Vin particula, quam grammatici coniu-
 ctionem appellāt, uarijs modis: sententijsq;
 connectere orationem uidetur. A liter enim
 dicitur putatur, cum quasi increpantes, uel interrogan-
 tes, uel exhortantes dicimus, quin uenis? quin legis?
 quin fugis? Aliter cum ita confirmamus. Non du-
 bium est, quin M. Tullius omnium sit eloquentissi-
 mus. A liter autem cum sic componimus, qđ quasi prio-
 ri uidetur contrarium. Non idcirco causas I socrates
 non defendit, quin id utile esse, et honestum existima-
 rit. A quo illa significatio non abhorret, quæ est in
 tertia origine M. Catonis. Haud eos inquit, eo postre-
 mum scribo, quin populi, & boni, & strenui sient.
 In secunda quoq; origine M. Cato non lōge secus hac
 particula usus est. Neq; satis inquit, habuit, quod eū
 occulto uitauerat, quin eius famam prostitueret.
 Præterea animaduertimus *Quadrigariū in. VIII.*
annalium particula ista usum esse obscurissime.
 Ipsius uerba posuimus. Romam uenit, uix superat
 quin eriumphus decernatur. Item in .VI. annali

eiusdem uerba hæc sunt. Pene factum esse, quin ca-
 stra relinquerent, atq; cederent hosti. Non me autem
 præterit dicere aliquem posse de summo pectore nihil
 esse in his uerbis negotij. Nam quin utrobique positum
 pro ut, planissimumq; esse, si ita dicas. Romam ue-
 nit, uix superat, ut triumphus decernatur. Item
 alio in loco, pene factum est, ut castra relinquerent,
 atq; cederent hosti. sed utantur sanè qui tam ex-
 pediti sunt per singulis commutationum in uerbis, que
 non intelliguntur utantur tamen, ubi id facere poterunt,
 uerecundius. Hanc uero particulam, de qua diximus,
 nisi quis didicerit compositam, copulatamq; esse, neq;
 unum tantum coniungendi habere, sed certa quadam si-
 gnificatione factam: nunquam profecto rationes, ac
 uarietates istius comprehensurus est. Quod quia lon-
 gioris dissertationis est: poterit cui otium est, reperire
 hoc in P. Nigidij commentarijs, quos grammaticos in-
 scripsit.

Sententiæ ex Publij mimis selectæ lepidiores.

Caput

XIII.

Publius Mimos scriptitauit, dignusq; habi-
 tus est, qui super Laberio iudicaretur. Cum
 tamen Cesarè, ita Laberij maledicentia, et ad-
 rogantia offendeat: ut acceptiores, et probatiores si-
 bi esse Publij, quam Laberij Mimos prædicaret. huius
 Publij sententiæ feruntur pleræq; lepida, et ad com-
 munem sermonum usum commodatissimæ. Ex qui-
 bus sunt istæ singulis uersibus circumscriptæ, quas li-
 bitum hercle est adscribere.

Malum consilium est, quod mutari non potest,
 beneficium

Beneficium dando accipit: qui digno dedit.
 Feras, non culpes, quod uitari non potest.
 Cui plus licet quã par est: plus uult, quã licet.
 Comes facundus in uia pro uehiculo est.
 Frugalitas miseria est rumoris boni.
 Haereditas fletus sub persona risus est.
 Furor fit laesa sæpius patientia.
 Improbe Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.
 Ita amicum habeas, posse ut fieri huc inimicũ putes.
 Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam.
 Nunquam periculum sine periculo uinatur.
 Nimium altercando ueritas amittitur.
 Pars beneficij est, quod petitur, si belle neges.

Quod Carneades Academicus helleboro stomachum purgauit, scripturus aduersus Zenonis stoici decreta. Deq; natura, medelaq; hellebori candidi, et nigri.

Caput

XV.

Carneades Academicus scripturus aduersum stoici Zenonis libros superiora corporis helleboro candido purgauit, nequid ex corruptis in stomacho humoribus ad domicilia usq; animi redundaret: et constantiam, uigoremq; mentis labefaceret. Tanta cura, tantoq; apparatu uir ingenio prestanti ad refellenda, quæ scripserat Zeno: adgressus. Id cum in historia græca legissem: quod helleboro candido scriptum erat: quid esset quæsiui. Tum cõperi duas species hellebori esse discerniculo coloris in

I

signes, candidi, & nigri. Eos autem colores non in se-
mine hellebori, neq; in uirgulis, sed in radice dino-
sci. Candido stomachum, & uentrem superiorem uo-
mitionibus purgari. Nigro aluum, quæ inferior uo-
catur, dilui. Vtriusq; esse hanc uim, ut humores no-
xios, in quibus causæ morborum sunt: extrahant.
Esse autem periculum, ne inter causas morborum o-
mni corporum uia patefacta, ea quoq; ipsa, in quibus
causa uiuendi est: exinaniantur. Amissoq; omni natu-
ralis alimonie fundamento, homo exhaustus intereat.
Sed helleborum sumi posse tutissime in insula Anticy-
ra, Plynus secundus in libris naturalis historia scri-
psit. Propterea Liviū Drusum, qui Trib. pleb. fuit:
cum morbum, qui comitialis dicitur: pateretur: An-
ticynam nauigasse, & in ea insula helleborum bibis-
se ait, atq; ita morbo liberatum. Præterea scriptum le-
gimus, Gallos in uenatibus tingere helleboro sagittas:
quod ijs ictæ exanimatæ feræ teneriores ad epu-
las fiant. Sed propter hellebori contagium, uulnera
ex sagittis facta arcunadere latius dicuntur.

Anates ponticas uim habere uenenis detegendis po-
tentem. Atq; inibi de Mithridatis Regis in id genus
medicamenti solertia. Caput XVI.

Anates ponticas dicitur edūdis uulgo uenenis
uictitare. scriptum etiā a Leneo Cn. Pom-
peij liberto Mithridatem illum ponti Re-
gem medicinæ rei, & remediorum id genus solertem
fuisse. Solitumq; earum sanguinem miscere medicame

his, quæ digerendis uenenis ualent. Eumq; sanguinem
 mel. potentissimum esse in ea confectione. Ipsum autē
 regem ad siduo talium medelarum usu a clandestinis
 epularum insidijs cauisse. Quin & scientem quoq;
 ultro, & ostentandi gratia uenenum rapidum, &
 melox sæpenumero hausisse, atq; id tamen sine noxa
 fuisse. Quamobrem postea cum prælio Po. Ro. uictus
 in ultima regni refugisset: & mori decreuisset: &
 uenena uiolentiissima festinandæ necis gratia frustra
 expertus esset: suo se ipse gladio transegit. Huius re-
 gis Antidotus celebratissima est, quæ Mithridatios
 vocatur.

Mithridatem Ponti regem duarū & uiginti gen-
 tium linguas locutum, Q. q; Ennium tria corda ha-
 bere se se dixisse, quod tres linguas percullisset, Græ-
 cam, Oscam, Latinam. Caput XVII.

Ennius tria corda habere se se dicebat: quod
 loqui Græce, & Osce, & Latine sciret.

Mithridates autem Ponti, atq; Bithyniæ
 rex inclutus, qui a Cn. Pompeio bello superatus est,
 II. & XX. gentium, quas sub ditione habuit: lin-
 guas perculluit. Earumq; omnium gentiū uiris haud
 inquam per interpretem locutus est. Sed ut quenq;
 ab eo appellari usus fuit: perinde lingua, & oratio
 ipsius, non minus scite, quàm si gentis eius es-
 set: locutus est.

Quod M. Varro C. Sallustum historiae scri-
 pturam deprehensum ab Annio Milone in adulterio

scribit, & loris caesum, pecuniâq; data dimissum.

Caput

XVIII.

m Arcus Varro in literis, atq; uita, fide homo multa, & grauis, in libro, quem inscripsit Pius, aut de pace C. Sallustum scriptorem seriae illius, & seueræ orationis, in cuius notiones cæsorias fieri, atq; exerceri uidemus: in adulterio deprehensum ab Annio Milone loris bene caesum dicit: & cum dedisset pecuniam: dimissum.

Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit hominibus nequâ, et impuris disciplinas philosophiae studiose tractantibus. Et quæ duo uerba obseruanda præceperit, omnium rerum longe salubria.

Caput

XIX.

p Hauorinû ego audiui dicere Epictetum philosophum dixisse, plerosq; istos, qui philosophari uidentur: philosophos esse huiuscemodi ἀνοῦ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν. Id significat, factis procul, uerbis tenuis. Iam illud est uehementius, quod Arriani solitum eum dictitare in libris, quos de dissertationibus eius composuit: scriptum reliquit. Nam cum inquit, animaduertat hominem pudore amisso, importuna industria, corruptis moribus audacem, confidentem lingua, cæterâq; omnia, præterquam animum procurantem istiusmodi inquit, hominem cum uiderat: studia quoq; & disciplinas philosophiæ contrectare, & physica adire, & meditari dialectica, multaq; id genus theorematâ suspicari, sciscitariq; in clamabat Deum, atq; ho

minum fidem: ac plerūq; inter clamandum his eum
 uerbis increpabat. ἄνθρωπε ποῦ βάλλεις, σιέσαι
 ἐν καὶ κάρταται τὸ ἀγέρον. ἄν γὰρ εἰς τὴν οἴησιν αὐτὰ
 βάλλεις, ἀπώλετο ἢν σαπῆ οὖρον, ἢ ὄξος γένοιτο ἄν, ἢ
 τῶν τούτων χεῖρον. Nil profecto is uerbis grauius,
 nil uerius, quibus declarabat maximus philosopho-
 rum literas, atq; doctrinas philosophiæ, cum in ho-
 minem falsum, atq; degenerē, tanquam in uas spur-
 rum, atq; pollutum influxissent: uerti, mutari, cor-
 rumpi, & quod ipse κυνικώτερον dixit: urinam
 fieri, aut siquid est urina spurcaus. Præterea idem il-
 le Epictetus, quod ex eodem Phauorino audiuimus,
 solitus dicere est, duo esse uitia multo omnium grauis-
 sima, ac teterrima, intolerantiam, & incontinen-
 tiam: cum aut iniurias, quæ sunt ferendæ: non to-
 leramus, neq; ferimus: aut à quibus rebus uolupta-
 tibusq; nos tenere debemus: non tenemus. Ita q; in-
 quit, si quis hæc duo uerba cordi habeat: ea q; sibi im-
 perando, atq; obseruando curet: is erit pleraq; im-
 petabilis, uitamq; uiuet tranquillissimam. Verba
 duo hæc dicebat, ἀνέχου καὶ ἀπέχου.

Ex symposio Platonis sumpta uerba, numeris coag-
 uentisq; uerborum scite, modulateq; & apte exer-
 cendi gratia, in latinam orationem uersa.

Caput

XX.

Ymposium Platonis apud philosophū Tau-
 rum legebatur. Verba illa Pausaniæ inter
 conuiuas amorē uice sua laudantis. ea uer-
 ba ita prorsum amamus, ut meminisse etiam stu-

A. G. E. L.

duerimus. sunt adeo, quæ meminimus, uerba hæc.
 πᾶσα γὰρ πρᾶξις ὡς δὲ ἡ χεὶ. αὐτὴ ἔφ' ἐαυτῆς πραττόμε-
 νη. οὔτε καλή. οὔτε ἀχαρά. ὅιον νῦν ἡμεῖς ποιοῦμεν.
 ἢ πίνειν ἢ λαλεῖν ἢ διαλέγεσθαι. ἢ ἔστι τῶν αὐτῶν
 καλὸν οὐδὲν, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει. ὡς ἂν πραχθῆ τοιοῦτον
 ἀπέβη. καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον, καὶ ὀρθῶς κα-
 λὸν γίνεται. μὴ ὀρθῶς δὲ ἀχαρὸν, οὔτω καὶ τὸ ἔρα-
 καὶ ὁ ἔρωσ, ἢ πᾶς ἔστι καλὸς, ἢ δὲ ἀξιοσημειώσθαι.
 ἀλλ' ὁ καλῶς προτρέπων ἔρα-ν. Hæc uerba ubi lecta
 sunt, atq; ibi Taurus mihi, Heus inquit, tu ῥηδορίστῃ
 Sic enim me in principio recens in diatribam acceptū
 appellitabat: existimans eloquentiæ unius exercendæ
 gratia Athenas uenisse: Vides ne inquit ἐνθύμημα
 crebrum, & coruscum, & connexum, breuib; q;
 & rotundis numeris, cum quadam æquabili orcum
 actione deuinctum? Habes ne nobis dicere in libris
 rethorum uestrorū tam apte, tamq; modulate com-
 positam orationem? Sed hos inquit, tamen numeros cē-
 seo uideas ὁ δ' ἔπαρεργον. Ad ipsa enim Plato-
 nis penetrabilia, ipsarumq; rerum pondera & dignita-
 tes pergendum est, nō ad uocularum eius amœnitatē,
 nec ad uerborum uenustates diuersitandū. Hæc ad-
 monitio Tauri de orationis Platonice modulis, non mo-
 do non repressit: sed instruxit etiam nos ad elegan-
 tiam græcæ orationis uerbis latinis adfectandam. At
 que uti quedam animalium parua, et uilia ad imitan-
 dum sunt: quas res cumq; audierint, uiderint ue, petu-
 lantia proinde nos ea, quæ in Platonis oratione demi-
 rabamur: non æmulari qdem, sed lineas, umbrasq; fi-
 cere ausi fuimus, uelut ipsum hoc est, quod ex illis uis=

dem uerbis eius effinximus. Omne inquit, omnino factum sic sese habet, neque turpe est quantum in eo est, neque honestum: uelut est, quas nunc facimus ipsi res bibere, cantare, differere. Nihil nanq; horum ipsum ex sese honestum est: quale, cum fieret modo, factum est: tale extitit. Si recte, honeste q; factum est: tum honestum fit, sin parū recte: turpe fit: sic amare, sic amor non honestus omnis, neq; omnis laude dignus: sed quī fiat, nos ut honeste amemus.

Quibus temporibus post Romam conditam græci, Romaniq; illustres uiri floruerunt, ante secundum bellum Carthaginiensium.

Caput

XXI.

In conspectum quendā ætatum antiquissimarum, item uirorum illustrium, q in his ætatibus nati fuissent, haberemus: ne in sermonibus forte in conspectum aliquid super ætate, atq; uita clarorum hominum temere diceremus: sicuti sophista ille ἀπίδαυτος, qui publice nuper differens, Carneadem philosophum a rege Alexandro Philippī filio pecunia donatum, et Panætium stoicum cum superiore Africano uixisse dixit: ut ab istiusmodi in quā temporū, ætatumq; erroribus caueremus: ex cerpebas ex libris, qui chronica appellantur: qbus temporibus florissent græci, simul atq; Romani uiri, q uel ingenio, uel imperio nobiles, insignesq; post conditam Romam fuissent ante secundū bellum Carthaginiensium, easq; nūc excerptiones nostras uarijs, diuersisq;

in locis factas, cursim digessimus. Neq; enim id nobis negotium fuit: ut acri, atq; subtili cura excellenti in utraq; gente hominum οὐκ ἴσμεν ποῦς componeremus: sed ut noctes istæ quadam tenus his quoq; historiæ flosculis leuiter iniectis aspergerentur. Satis autem uisum est in hoc commentario de temporibus paucorum hominum dicere: ex quorum ætatibus de pluribus quoq; quos non nominaremus: haud difficilis cōiectura fieri posset. Incipiemus enim à Solone claro: quoniam de Homero, & Hesiodo, inter omnes ferè scriptores constat, ætatem eos egisse, uel iisdem ferè temporibus, uel Homerum aliquanto antiquiorem. utrumq; tamen ante Romam conditam uixisse Siluij Albæ regnantibus, annis post bellum Troianum, ut Cassius in primo annalium de Homero, atq; Hesiodo scriptum reliquit: plus C. atq; LX. annis. Ante Romam cond. ut Cornelius Nepos in primo chroniconum de Homero dixit: annis cirater C. & LX. Solonem ergo accepimus unum ex illo nobili numero sapientum leges scripsisse Athenensium Tarquinio Prisco Romæ regnante, anno regni eius trigesimotertio. seruio autem Tullio regnante Pisistratus Athenis tyrannus fuit. Solone ante in exilium uoluntarium profecto, quoniam id ei prædicenti non creditum est. Postea Pythagoras Samius in Italiam uenit. Tarquinij filio regnum obtinente, cui cognomen tum superbus fuit: iisdemq; temporibus occisus est, Athenis ab Harmodio, et Aristogitone Hipparchus Pisistrati filius Hippiaæ tyranni frater. Archilochum autem Nepos Cornelius tradit Tullio Hostilio Romæ regnã

te, iam tunc fuisse poematis clarum, & nobilem. Dis
centesimo deinde & LX. anno post Romam Cond-
uit non longe amplius, uictos esse ab Atheniensibus
Persas, memoriae traditum est. Pugna illa inclyta ma-
rathonia Miltiade duce, qui post eam uictoriam da-
mmatus a populo Atheniensi in uiculis publicis mor-
tem obiit. Tu Aeschylus Athenis tragoediarum poe-
ta celebris fuit. Romae autem ferme istis temporibus
tribunos, & aediles, tum primum per seditionem si-
bi plebes creauit. Ac non diu post Cn. Martius Corio
lanus exagitatus, uexatusq; a tri. ple. ad Volscos, qui
tum hostes erant, a Rep. desciiuit, bellumq; Po. Ro. fe-
cit. post deinde paucis annis Xerses rex ab Athenien-
sibus, et pleraq; graecia Themistocle duce nauali pra-
lio, quod ad Salamina factum est, uictus, fugatusq; est.
Atq; ide anno fere quarto, Menenio Agrippa, Mar-
co Horatio Puluillo COSS. bello ueiente apud flumini
Cremeram, ab ijs sex & trecenti patritij Fabij cum
filijs suis, uniuersi ab hostibus circumuenti perie-
runt. Iuxta ea tempora Empedocles Agrigentanus in
philosophiae naturalis studio floruit. Romae autem per
has tempestates Xuiros legibus scribendis creatos con-
stitit. Tabulasq; ab ijs primo decem conscriptas, mox
alias duas additas. Bellum deinde, terra Graecia maxi-
mum peloponnesiacum, quod Thucydides memoriae
mandauit, coeptum est, circa annum fere post Cond-
Romam. CCCXXIII. Qua tempestate A. Postumi-
us Torquatus dictator Romae fuit, qui filium suum,
quod contra suum dictum in hostem pugnauerat: se-
curi necauit. Hostes tum Po. Ro. fuerant Fidenates.

Itaque qui inter hæc tempora nobiles, celebresq; erant: Sophocles, ac deinde Euripides tragici poetæ, & Hippocrates medicus, & Democritus philofophus, quibus Socrates atheniëfis natu quidem posterior fuit: fed quibusdam temporibus iisdem uixerunt. Tam dein de trib. militaribus confulari imperio temp. Romæ regentibus ad annū ferè cōdita urbis. CCCXLVII Triginta illi tyrāni præpositi sūt a Lacedæmonijs atheniensibus, & in Sicilia Dionysius superior tyrannidem tenuit. Paucisq; annis post Socrates Athenis captus damnatus est, & in carcere ueneno necatus. Ea ferè tempestate Romæ M. Furius Camillus dict. fuit, & Veios cepit. Ac post non longo tempore bellum senonicum fuit. Tum Galli Romam præter capitulum ceperunt. neq; multo postea Eudoxus astrologus in terra Græcia nobilitatus est. Lacedæmonijsq; ab Atheniësis apud Corinthū superati duce Phormione. & M. Manlius Romæ, qui Gallos in obsidione capitoli obrepentes per ardua depulerat: conuictus est consilium de regno occupando inisse, damnatusq; capitis è saxo tarpeio, ut M. Varro ait, præceps datus est, ut Cor. autem nepos scriptum reliquit, uerberando necatus est. eoq; ipso anno, qui erat post recuperatam urbem septimus, Aristotelem philofophum natum esse, memoriæ mandatum est. Aliquot deinde annis post bellum senonicum thebani Lacedæmonios duce Epaminunda apud Leuctra superauerunt, ac breui post tempore in urbe Roma lege Licinij stolonis COSS. creari, etiam ex plebe cœpti, cum antea ius non esset, nisi ex patricijs gentibus fieri

COS. Circa annum deinde urbis cond. quadringen-
tesimum, Philippus Amyntæ filius Alexandri pa-
ter, regnum Macedoniae adeptus est. Inq; eo tempo-
re Alexander natus est. Paucisq; inde annis post Pla-
to philosophus ad Dionysium Siciliae tyrannum po-
steriorem profectus est. Post deinde aliquanto tempo-
re, Philippus apud Cheroneam prælio magno Athe-
nienses uicit. Tum Demosthenes orator ex eo prælio
salutem fugam quæsiuit. Cumq; id ei, quod fugerat pro-
brose obiecetur: uersu illo notissimo illudit,

ἀνὴρ ὁ πάντων καὶ πάλιν μαχίσεται.

Postea Philippus ex insidijs occiditur, & Alexander
regnum adeptus, ad subigendos Persas in Asiam,
atq; in orientem transgressus est. Alter autem Ale-
xander, cui cognomentum Molosso fuit in Italiã ue-
nit bellum Po. Ro. factururus. Iam enim fama, uir-
tisq; felicitatis Romanæ apud exteris gentes enite-
scere inceperat. sed prius, quàm bellum faceret: uir-
ta decessit. Eum Molossum cum in Italiam transi-
ret, dixisse accepimus, se quidem ad Romanos ire,
quasi in ἀνδροίτην Macedonem isse ad Per-
sas, quasi in γυναικίτην. Postea Macedo Ale-
xander pleraq; parte orientali subacta, cum annos
regnauisset XI obiit mortis diem. Neque ita longe
post Aristoteles philosophus, & post aliquanto De-
mosthenes, uita functi sunt. Hisdemq; fermè tem-
pestatibus Po. Ro. graui, ac diutino Samnitum
bello conflictatus est. COSS. q; T. Veturius, &
S. P. Posthumius, in locis iniquis apud Caudi-
um a Samnitibus circumuallati, ac sub iugum missi

turpi foedere factō discesserūt. Ob eamq; causam Do.
 iussū Samnitibus per feciales dediti, recepti non sunt.
 Post annum deī de urbis cond. CCCC. fere et LXX.
 bellum cum rege Pyrrho sumptum est. Ea tempesta-
 te Epicurus Atheniensis, & Zeno Citiēsis philosophi
 celebres erant. eodemq; tempore C. Fabritius Luca-
 nus, & Q. Aemilius Papus CENS. Romæ fuerunt,
 & P. Corneliū Rufinum, qui II. COS. & DICT.
 fuerat: senatu mouerunt. Causamq; isti nota subscri-
 psere, quod eum comperissent argenti facti cœnæ gra-
 tia decem PON. habere. Anno deinde post Romam
 Cond. CCCC. ferme & XC. COSS. Appio Clau-
 dio, cui cognomentū Caudax fuit Appij illius Cæ-
 ci fratre, & Marco Fulvio Flacco, bellum aduersum
 Pœnos primum coeptum est. Neq; diu post Callima-
 chus poeta Cyrenensis Alexandria, apud Ptolemæū
 regem celebratus est. Annis deinde poste a paulo plu-
 ribus, quàm .XX. cum Pœnis pace facta, COSS. Clau-
 dio Centone Appij Cæci filio, et M. Sempronio Tudi-
 tano, primus omnium L. Liuius poeta fabulas docere
 Romæ coepit, post Sophoclis, & Euripidis mortē
 annis plus ferè C. & LX. post Menandri, annis ar-
 ceter quinquaginta duobus. Claudium, & Tutidanū
 COSS. sequuntur Q. Valerius, & C. Manilius, qui-
 bus natum esse Q. Ennium poetam M. Varro in pri-
 mo de poetis libro scripsit: eumq; cum septimum &
 sexagesimum annum ageret, duodecimum annum
 scripsisse. Idq; ipsum Ennium in eodem libro dicere.
 Anno deinde post Romam Cond. D. undeciesimo
 Spurius Caruilius Ruga. Primus Romæ de amico-

rum sententia, diuortium cum uxore fecit, quod ster-
 ilis esset. Iurassetq; apud CENS. uxorem se libe-
 rorum quærendorum causa habere. Eodemq; anno
 C. Næuius poeta fabulas apud populū dedit. Quē
 M. V. arro in libro de poetis primo stipendia fecisse,
 ait bello punico primo. Idq; ipsum Næuiū dicere in
 eo carmine, quod de eodem bello scripsit. Porcium au-
 tem Licium Seruius poeticam Romæ cœpisse dicit
 in his uersibus.

Punico bello secundo musa pennato gradu,
 intulit se bellicosam in Romuli gentem feram.

Ac deinde annis fere post XV. bellum aduersum Pœ-
 nos sumptum est. Atq; non nimium longe M. Cato
 orator in ciuitate, & Plautus poeta in scena florue-
 runt. Hisdemq; temporibus Diogenes stoicus, et Car-
 neades Academicus, et Critolaus peripateticus ab A-
 theniensibus ad senatum Po. Ro. negotij publica gra-
 tia legati sunt. Neq; magno interuallo postea Q. En-
 nius, & iuxta Cælius, & Terentius, ac subinde
 Pacuuius, & Pacuuius iam sene Acius, clariorq;
 tunc in poematis eorum obtrechandis, Lucilius fuit.
 sed progressi longius sumus, cum finem proposue-
 rimus adnotatiunculis istis bellum Pœnorum se-
 cundum.

A V L I G E L L I N O C T I V M A T T I C A
R V M C O M M E N T A R I I .

L I B E R X V I I I .

Disputationes à philosopho stoico, & contra à peripatetico arbitro Phauorino factæ, quæ situmq; inter eos quantum in perficienda uita beata uirtus ualeret: quantūq; esset in ius, quæ dicuntur extranea.

Caput

Primum.

f

Amiliares Phauorini duo erant quidam non incelebres in urbe Roma philosophi, eorum fuit unus peripateticæ disciplinæ sectator, alter stoicæ.

His quondam ego acriter, atq; contente, pro suis utrinq; decretis propugnantis, cum essemus una Hostiæ omnes cum Phauorino interfui. Ambulabamus autem in litore, cum iam ad uesperasceret æstate anni noui. Atq; ibi stoicus censebat, & uitam beatam hominum uirtute animi sola, & miseriam summam malitia sola posse effici, etiam si cetera bona omnia, quæ corporalia, & externa appellarentur: uirtuti deessent: malitiæ adessent: ille contra peripateticus, miseram quidem uitam uitæ animi, & malitia sola fieri concedebat. sed ad complendos: omnes uitæ beatæ numeros uirtutem solam nequam satis esse existimabat: quoniam & corporis integritas, sanitasq; & honestus modus formæ, & pe